

Návrh zákona k zákonu č. 40/1993 Z. z. o štátnom občianstve Slovenskej republiky a k zákonu č. 145/1995 Z. z. o správnych poplatkoch

UNHCR pripomienky

1. K článku I, bodu č. 10 návrhu zákona (zásadná pripomienka)

Valné zhromaždenie OSN (VZ OSN) zverilo UNHCR mandát poskytovať medzinárodnú ochranu utečencom spoločne s vládami a hľadať trvalé riešenia vo vzťahu k výzvam, ktorým sú utečenci vystavení. Pre väčšinu utečencov v Európe je integrácia najrelevantnejšie trvalé riešenie. Záujem UNHCR o integráciu a zapojenie sa do nej teda vyplýva z jeho mandátu hľadať riešenia zakotvené v Dohovore o právnom postavení utečencov z roku 1951 (ďalej len „Dohovor z roku 1951“), ako aj vo viacerých odporúčaných a strategických dokumentoch týkajúcich sa integrácie, ako napr. Záver ExComu č. 104 o lokálnej integrácii (2005), poznámka o „Boji proti rasizmu, rasovej diskriminácii, xenofóbii a súvisacej intolerancii prostredníctvom strategického prístupu (2009), a „Lepšej ochrany utečencov v EÚ a vo svete“ (2016). Valné zhromaždenie tiež zverilo UNHCR všeobecnú zodpovednosť za osoby bez štátnej príslušnosti, vrátane identifikácie, prevencie a redukcie fenoménu bez štátnej príslušnosti, a ochrany osôb bez štátnej príslušnosti (Rezolúcia Valného zhromaždenia OSN, A/RES/50/152, 9. február 1996, ExCom, Záver o identifikácii, prevencii a redukcii fenoménu bez štátnej príslušnosti a ochrana osôb bez štátnej príslušnosti, č. 106, (LVII), 6. október 2006).

Článok 34 Dohovoru z roku 1951 a článok 32 Dohovoru o právnom postavení osôb bez štátnej príslušnosti identicky stanovujú, aby štáty, v rozsahu, v akom je to možné, uľahčili integráciu a naturalizáciu utečencov a osôb bez štátnej príslušnosti.

Neexistuje jednotná, univerzálna definícia integrácie. Napriek tomu je všeobecne akceptovateľné, že zahŕňa odlišné sociálno-ekonomické, kultúrne a právne aspekty. UNHCR sa odvoláva na Záver ExComu č. 104 o lokálnej integrácii (2005), ktorý definuje integráciu ako dynamický a obojstranný proces vedúci k plnohodnotnému a rovnocennému začleneniu sa do spoločnosti. Toto zahŕňa pripravenosť utečeneckých komúní adaptovať sa na hostiteľskú spoločnosť bez vzdania sa kultúrnej identity a prijímajúca komunita a orgány by mali byť rovnako pripravené privítať utečencov a reflektovať potreby rozmanitej populácie. Tento proces je komplexný a postupný a zahŕňa právne, hospodárske, sociálne a kultúrne dimenzie. Ako UNHCR uvádza, „*štáty musia zaisťiť využívanie práv, podporovať vytvorenie priaznivého prostredia a riešiť prejavy xenofóbie. Utečenci, na druhej strane, sa musia zapájať do programov integrácie a dodržiavať zákony hostiteľskej krajiny, vrátane rešpektovania základných ľudskoprávných noriem.*“ UNHCR v tomto ohľade navrhuje, aby štáty zaviedli systémovú integráciu, ktorá sa buduje na troch kľúčových elementoch: navýšené financovanie integračných programov, predvídateľné, harmonizované integračné služby, a podpora vítajúcich komúní (UNHCR, Lepšia ochrana utečencov v EÚ a vo svete: Návrh UNHCR na opätovné vybudovanie dôvery prostredníctvom lepšieho riadenia, partnerstva a solidarity, december 2016, s. 19-20, dostupné na <https://www.refworld.org/docid/58385d4e4.html>).

Na tomto pozadí, UNHCR poznamenáva, že Štátny integračný program pre osoby s udelenou medzinárodnou ochranou nebol prijatý tak ako bolo pôvodne plánované v uznesení vlády č. 568/2010 z 21. októbra 2015. Hoci určité integračné služby pre osoby s medzinárodnou ochranou sú k dispozícii, tieto služby sú financované z Fondu pre azyl, migráciu a integráciu (AMIF), sú časovo ohraničené, a toto financovanie služieb nemusí existovať mimo programového obdobia. Ďalej UNHCR si nie je vedomé, že by bola vykonaná analýza vnútroštátneho rámca integrácie utečencov a tiež chýbajú porovnateľné údaje týkajúce sa integrácie utečencov.

UNHCR zdorazňuje, že proces integrácie je ešte zložitejší, pokiaľ ide o osoby bez štátnej príslušnosti, nakoľko nedostávajú žiadnu integračnú podporu zo strany štátu. V dôsledku toho sa osoby bez štátnej príslušnosti spoliehajú na podporu mimovládnych organizácií, medzinárodných organizácií a súkromné osoby.

UNHCR si dovoľuje využiť túto príležitosť a odporúča Ministerstvu vnútra Slovenskej republiky, aby prijalo Štátny integračný program pre osoby s udelenou medzinárodnou ochranou bez ďalšieho oneskorenia, pričom odporúča zahrnúť do tohto programu aj osoby bez štátnej príslušnosti. UNHCR zároveň odporúča Ministerstvu vnútra Slovenskej republiky, aby zhodnotilo výsledok súčasne poskytovaných integračných služieb. UNHCR je pripravené poskytnúť ministerstvu technickú podporu v tomto úsilí.

Novela zákona, okrem iného, zavádza nový § 7 ods. 9, ktoré stanovuje, že žiadosť o udelenie štátneho občianstva môže byť odmietnutá z dôvodu nedostatočnej integrácie žiadateľa do spoločnosti, z dôvodu nedostatočného prínosu žiadateľa pre Slovenskú republiku a/alebo, ak je žiadateľ záťažou pre sociálny systém Slovenskej republiky.

Ďalej, výrazy „nedostatočná integrácia,” „nedostatočný prínos (pre Slovenskú republiku)“, „záťaž pre sociálny systém“ sú nejasné a dôvodová správa neobjasňuje ako sa budú tieto pojmy uplatňovať vo vzťahu k azylantom a osobám bez štátnej príslušnosti. V dôsledku toho je UNHCR znepokojené, že navrhované ustanovenie § 7 ods. 9 je v rozpore so všeobecným princípom právnej istoty, ktorý vyžaduje, že právo musí byť isté, to znamená jasné a presné, a jeho právne dôsledky predvídateľné.

Na základe poznatkov UNHCR, najzraniteľnejší azylanti a osoby bez štátnej príslušnosti sa často spoliehajú na sociálny systém na Slovensku a v niektorých prípadoch majú obmedzené možnosti ekonomicky prispievať do spoločnosti. Okrem toho, osobám bez štátnej príslušnosti môže byť zabránené prispievať štátu, v závislosti od legality ich pobytu v krajine a toho, či sú uznané za osoby bez štátnej príslušnosti. Dôvodová správa nevysvetľuje, akým spôsobom by štát posudzoval takúto zraniteľnosť jednotlivcov, ktorých možno považovať za spadajúcich do pojmu „záťaž pre sociálny systém”, tak ako je to navrhované v novele zákona, čo by mohlo potencionálne viesť k odopretiu štátneho občianstva Slovenskej republiky.

UNHCR nenamieta proti používaniu jasných integračných kritérií na získanie štátneho občianstva, pokiaľ to umožní výnimky a náležite zohľadní zraniteľnosť azylantov a osôb bez štátnej príslušnosti. UNHCR odporúča Slovenskej republike, aby pri navrhovaní prijatia integračných kritérií, t.j. „nedostatočná integrácia žiadateľa do spoločnosti”, „nedostatočný prínos” pre spoločnosť a „záťaž pre sociálny systém” starostlivo zvažilo výhrady UNHCR týkajúce sa nedostatočnej právnej istoty a chýbajúcich výnimiek pre zraniteľné prípady, predovšetkým azylantov a osoby bez štátnej príslušnosti.

2. K návrhu zákona meniaceho zákon č. 145/1995 Z. z. v časti týkajúcej správnych poplatkov (zásadná pripomienka)

Novela zákona navrhuje zmeny v zákone č. 145/1995 Z.z. o správnych poplatkoch (ďalej len „zákon o správnych poplatkoch”). UNHCR chce využiť túto príležitosť, aby odporučilo Ministerstvu vnútra Slovenskej republiky oslobodiť osoby bez štátnej príslušnosti od správneho poplatku spojené s ich žiadosťou o občianstvo Slovenskej republiky, tak ako je tomu v prípade azylantov, zohľadňujúc ich zraniteľnú situáciu v dôsledku ich statusu ako osoby bez štátnej príslušnosti a skutočnosti, že často nemajú k dispozícii dostatočné finančné prostriedky, ani nezískavajú žiadnu integračnú podporu zo strany štátu.

V tomto ohľade UNHCR pripomína, že článok 32 Dohovoru o právnom postavení osôb bez štátnej príslušnosti z roku 1954, ktorého je Slovenko zmluvnou stranou, stanovuje, že „Zmluvné štáty majú uľahčovať, nakoľko je to len možné, asimiláciu a udelenie štátneho občianstva osobám bez štátnej príslušnosti. Konkrétne majú vyvinúť maximálne možné úsilie na urýchlenie konania v tejto záležitosti a v čo najväčšej miere redukovať poplatky a náklady takéhoto konania”.

UNHCR preto odporúča Ministerstvu vnútra Slovenskej republiky, aby novelizovalo položku 20, v časti II, Vnútorná správa, zákona o správnych poplatkoch, formou pridania osôb bez štátnej príslušnosti medzi osoby, ktoré sú oslobodené od správnych poplatkov v kontexte ich žiadosti o udelenie štátneho občianstva.

3. K § 8a ods. 7 zákona o štátnom občianstve, v účinnom znení (obyčajná pripomenka)

Podľa § 8a ods. 7 zákona o štátnom občianstve, v účinnom znení, Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky rozhodne o žiadosti o udelenie štátneho občianstva do 24 mesiacov od podania žiadosti. UNHCR považuje túto lehotu, ktorá môže byť ďalej predĺžená, za neprimerane dlhú v prípade žiadostí podaných osobami bez štátnej príslušnosti a odporúča jej významné skrátenie. [Na porovnanie, UNHCR odporúča, aby konanie o určenie, či ide o osobu bez štátnej príslušnosti, prebehlo čo najrýchlejšie. Vo všeobecnosti je nežiaduce, aby sa rozhodnutie prvého stupňa vydalo viac ako šesť mesiacov od podania žiadosti, ale vo výnimočných prípadoch môže konanie trvať až 12 mesiacov. Pozri UNHCR, Manuál o ochrane osôb bez štátnej príslušnosti, 30. jún 2014, ods. 74-75, dostupné na <https://www.refworld.org/docid/53b676aa4.html>)]

UNHCR pripomína, že článok 32 Dohovoru o právnom postavení osôb bez štátnej príslušnosti z roku 1954, ktorého je Slovenko zmluvnou stranou, stanovuje, že “Zmluvné štáty majú uľahčovať, nakoľko je to len možné, asimiláciu a udelenie štátneho občianstva osobám bez štátnej príslušnosti. Konkrétne majú vyvinúť maximálne možné úsilie na urýchlenie konania v tejto záležitosti a v čo najväčšej miere redukovať poplatky a náklady takéhoto konania”.

UNHCR RRCE
12. august 2020